

Demografski in gospodarski razvoj Vietnama ter Laosa

Demographic and economic development of Vietnam and Laos

IZVLEČEK

Vietnam in Laos sta sosednji državi v vzhodnem delu Indokitajskega polotoka. Vietnam velja za eno najhitreje razvijajočih se držav v jugovzhodni Aziji, kjer je gospodarstvo v razcvetu. Gospodarsko rast beleži tudi Laos, ki pa se sooča s problemi zaradi slabo razvitih prometne infrastrukture, zdravstva in šolstva. Obe državi imata zelo ugodno starostno strukturo in pestro etnična sestava. Večina demografskih kazalnikov Vietnama je v primerjavi z Laosom ugodnejših. Za obe državi so značilne nekatere posebnosti – tako je Vietnam na primer ena od najbolj ateističnih držav na svetu, Laos pa ima eno najnižjih gostot prebivalstva.

Ključne besede: Vietnam, Laos, Indokitajski polotok, Azija, demografija, gospodarstvo.

ABSTRACT

Vietnam and Laos are neighbouring countries, which are located in the eastern part of the Indochina. Today Vietnam is considered as one of the fastest developing countries in Southeast Asia, where the economy in general is booming. Economic growth is also present in Laos, which is on the contrary facing major problems due to the underdevelopment of transport infrastructure, health care and education system. Both countries have extremely favourable age structure and diverse ethnic composition of the population. Comparing demographic indicators, Vietnam has more favourable structure than Laos. Both countries record demographic peculiarities - e.g. Vietnam is one of the most atheistic countries in the world, and Laos has one of the lowest population densities.

Key words: Vietnam, Laos, Indochina, Asia, demography, economy.

Državi Vietnam in Laos ležita v vzhodnem delu indokitajskega polotoka in imata na eni strani veliko skupnih geografskih značilnosti, predvsem glede naravnih razmer in politične ureditve države, po drugi strani pa se bistveno razlikujeta, zlasti na področju gospodarstva, družbenih in znotraj njih demografskih dejavnikov. Vietnam tako predstavlja eno najrazvitejših držav indokitajskega polotoka, ob čemer je v Laosu, kjer se 75 % prebivalstva še vedno preživlja s samooskrbnim kmetijstvom, samostojen gospodarski razvoj še v povojih in temelji predvsem na tujih investicijah. Za obe državi je značilen enostrankarski (komunistični) sistem, ki žal ne zagotavlja enakomernega razvoja vsem prebivalcem.

Vietnam, »Dežela zmajev«

Vietnam, ki se razprostira ob celotni vzhodni obali Indokitajskega polotoka, je edinstvena država tako po svojih naravnogeografskih kot družbenogeografskih značilnostih. Po legendi naj bi bili njegovi prebivalci potomci zmajev, zato je zmaj upodobljen na številnih objektih (Ray s sodelavci 2012). S površino 331.210 km² je Vietnam večji od Italije, dolžina njegove obale (brez otokov) je 3444 km. Gre za gosto poseljeno državo s povprečno 281 prebivalci na kvadratni kilometer (CIA World Factbook 2014). Njegova vzhodna obala meji na Južnokitajsko morje, skrajni južni obalni predeli pa so že del Tajskega zaliva. Meji na Kitajsko, Kambodžo in Laos, s katerim ima tudi najdaljšo mejo (2130 km). Njegova razpotegnjena oblika (od severa proti jugu je 1650 km, na najožjem delu pa je širina vsega 50 km (CIA World Factbook 2014)) je zagotovo prispevala k oblikovanju severnega in južnega »pola« države, ki sta si bila najbolj vsaksebi v obdobju državljanske vojne v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja, v katero so se vmešale tudi Združene države Amerike. Posledice vojne so v prostoru in pri ljudeh še vedno vidne danes, prav tako je opazna tudi razlika v kulturnih navadah ljudi.

Vietnam je v glavnem nižinska država, saj površje postane bolj razgibano šele ob meji z Laosom na zahodu in Kitajsko na severu. Najvišja vzpetina je 3144 m visoka gora Fan Si Pan. Ponekod je zastopano kraško površje, ki je izjemno spektakularno zlasti v severnem delu države. Tam je na območju obale Halong nastala izjemna pokrajina stožčastih otokov, ki so uvrščeni na UNESCO-vo listo svetovne dediščine. Poselitev je najbolj zgoščena v priobalnem pasu, kjer so tudi vsa večja mesta, ter v deltah obeh največjih rek – Rdeče reke (vietnamsko Sông Hồng) na severu in Mekong (vietnamsko Sông Mê Kông) na jugu (Ray s sodelavci 2012). Glavno mesto države je Hanoj na severu države. Središče južnega dela in tudi največje mesto je Hošiminh (prej Sajgon) v delti Mekonga, ki je skupaj s Hanojem gospodarsko jedro države.

Edino hribovito območje v južnem delu države je Osrednje višavje, ki je skoraj neposeljeno. Gorata območja na severu države so bolj obljudena, poseljujejo jih predvsem različne etnične manjšine (Ray s sodelavci 2012). Posamezna ob-

Avtorica besedila in grafičnih prilog:
KRISTINA ŠIJANEC, univ. dipl. geog.
Zgornja Besnica 1, 1000 Ljubljana
kristina_sijanec@hotmail.com

COBISS 1.04 strokovni članek

močja se hitro razvijajo predvsem po zaslugi turizma. V zadnjih treh desetletjih se je na severu najbolj razvilo mesto Sapa, ki je postalo ena osrednjih turističnih točk v Vietnamu. Stoji na vrhu pobočja nad istoimensko dolino, na nadmorski višini 1650 m. Za celotno območje so značilne kulturne terase, na katerih pridelujejo riž. Značilna kulturna pokrajina je zanimiva tudi z vidika razvijajočega se pohodniškega turizma, dodatno privlačnost ji

daje bogata etnološka dediščina. Na območju živi več različnih plemen, ki, čeprav čedalje bolj prevzemajo življenjske navade zahodnega sveta, z enkrat še vedno vsaj deloma ohranjajo tradicionalni način življenja in obiskovalca težko pusti ravnodušnega. Zaradi razcveta turizma kraj počasi izgublja nekdanja pristnost. Množičen obisk se odraža tudi v povečanem obremenjevanju okolja, ki ga povzročajo bistveno povečane količine komunalnih

odpadkov in porabljene vode in tudi gostejša pozidanost naselja.

Skozi zgodovino so Vietnam zavojevali različni okupatorji: Kmeri, Mongoli, Kitajci, Francozi in nazadnje Američani. Kitajci so vladali skoraj 1000 let, nato se je Vietnam v 10. stoletju osamosvojil. Francozi so oblast prevzeli leta 1858 in vladali do leta 1954, ko jih je po hudih bojih premagala komunistična stranka, ki je imela največ pripadnikov na severu države. Leta 1956 se je država razdelila na severni in južni del. Na severu so vladali komunisti, v južnem delu pa njihovi politični nasprotniki. Sledilo je eno najtežjih obdobjev v zgodovini države – državljanska vojna. Spori so se pričeli leta 1960, ko se je Severni Vietnam namenil prevzeti oblast tudi v Južnem Vietnamu, kar bi mu skorajda uspelo že v letu 1964, nato so se v vojno kot zaveznik Južnega Vietnama vključile ZDA. Vojna je obema deloma prinesla veliko gorja, končala pa se je s sporazumom leta 1973. Komunisti so popolno oblast v Sajgonu prevzeli leta 1975, s čimer je bila država tudi uradno ponovno združena. Združitev je povzročila izseljevanje prebivalcev z južnega dela države, predvsem tistih, ki so se bali komunističnega režima. Sledilo je še 17-dnevna vojna s Kitajsko leta 1979, ki še vedno velja za tihega sovražnika, vendar sta državi primorani sodelovati zaradi gospodarskih koristi (Ray s sodelavci 2007).

Politična oblast v Vietnamu je enostrankarska, saj jo ima v celoti Komunistična stranka, katere pristojnosti so praktično neomejene. Po vietnamski ustavi ima najvišjo oblast v državi

Slika 1: Dolina Sape je etnično izjemno pestra, saj tu živijo pripadniki številnih plemen (foto: Kristina Šijanec).

Slika 2: Sapa je ena od najbolj priljubljenih turističnih točk v Vietnamu. Gre za mesto, ki stoji nad dolino istega imena, na nadmorski višini 1650 m. Pokrajina je izjemna, saj so vsa pobočja terasirana, kjer gojijo riž (foto: Kristina Šijanec).

parlament, ki določa predsednika države, ministrskega predsednika in pravno ureditev. Danes je 90 % poslancev predstavnikov Komunistične stranke, tako da je parlament v praksi popolno orodje Komunistične stranke. Politika nadzoruje tudi medije, nasprotniki sistema pa so hitro utišani (Ray s sodelavci 2012).

Laos, »Dežela milijona slonov«

Laos je država z eno najnižjih gostot prebivalstva v Aziji, saj na 236.800 km² velikem ozemlju (malo večjem kot je površina Združenega kraljestva) živi le 6,8 milijona ljudi (CIA World Factbook 2014), kar pomeni gostoto 28,7 prebivalca/km².

Glavno mesto države je Vientiane (laoško Viangchan) s 237.000 prebivalci, ki tako po opremljenosti kot vidu ne dosega blišča večjih mest sosednjih držav. Preostala večja naselja v državi so Luang Prabang (62.000 prebivalcev) na severu ter Pakse (119.000 prebivalcev) in Savannakhet (77.000 prebivalcev) na jugu. Vsa navedena mesta so dostopna z letali. Država je razpotegnjena ob reki Mekong in je v južnem delu razmeroma ozka, v severnem delu, kjer preide v višja, hribovita in gorska območja (ki se proti severu nadaljujejo na Kitajsko), pa se razširi (Ray s sodelavci 2012). Od severa proti jugu je dolga 1000 km, od vzhoda proti zahodu pa je široka med 140 in 500 km. Hribovito in gorato površ-

je zavzema tri četrtine države (Eliot in Bickersteth 1997), najvišja vzpetina je z 2819 m nadmorske višine Phu Bia v severnem delu države (Ray s sodelavci 2012). Zaradi razgibanega površja je večji del Laosa razmeroma težko dostopen, kar gre pripisati tudi slabi prometni infrastrukturi, saj je asfaltiranih le okrog 2000 km cest (Eliot in Bickersteth 1997). Z električno energijo je oskrbljenega le 75 % prebivalstva (CIA World Factbook 2014). Južni del države je večinoma nižinski (ob reki Mekong, laoško Mènam Khong), pri čemer je treba izvzeti mejo z Vietnamom, kjer je območje prav tako hribovito (pogorje Truong Song in Osrednje višavje), in planoto Bolaven. Tako v severnem kot južnem

Slika 3: Propadajoča kolonialna hiša v Laosu (foto: Kristina Šijanec).

delu je zastopano kraško površje, pri čemer je podzemni svet še vedno zelo slabo raziskan (Ray s sodelavci 2012).

Za zgodovino Laosa so ključna tri obdobja: obdobje kraljevine Lan Xang, obdobje francoske nadvlade in obdobje vojne z revolucijo v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja. Skozi celotno zgodovino je opazen vpliv sosednjih oziroma bližnjih držav, za katerega je Laos izredno dojemljiv.

Kraljevina Lan Xang, kar v prevodu pomeni 'Dežela milijona slonov', se je oblikovala v 14. stoletju pod okriljem kmerskega bojvnika Fa Nguma, svoj vrhunec pa dosegla v 17. stoletju, ko je bila krajši čas tudi vodilna politična sila na območju jugovzhodne Azije. V 18. stoletju je kraljevina pričela razpadati in prešla pod oblast Siamcev, ki so se borili proti ekspanziji Francozov. Francozi, ki so v tem obdobju že prevzeli pobudo na območju današnjega Vietnama, so s spretno diplomatsko taktiko uspeli pregovoriti Siamce, da

so jim v vodenje predali celotno območje vzhodno od Mekonga, kar je pomenilo nastanek Laosa. Francozi so območje smatrali za neperspektivno, zato niso veliko vlagali vanj. Tako tudi niso prispevali k njegovemu razvoju. Prav pod njihovo vladavino je doživela razcvet pridelava opija, njegova uporaba pa je postala del vsakdana tu živčee francoske kolonije. Zaradi etnične raznovrstnosti se je nacionalizem v Laosu razvijal počasi, prvič se je razkril šele po koncu 2. svetovne vojne, ko so območje zapustili Japonci in se Laošani niso želeli vrniti pod okrilje Francozov. Ti so Laos dokončno zapustili leta 1953.

V naslednjih dvajsetih letih je sledilo kaotično obdobje, v katerem je bil Laos posredno udeležen v vojni med Vietnamom in Združenimi državami, ki je Laosu povzročila ogromno škodo. V državi sta se v obdobju vojn oblikovali dve politični opciji – komunistično gibanje Pathet Lao, ki so ga podpirali Severni Vietnam,

Kitajska in Sovjetska zveza, ter bolj desničarska elita, ki so jo podpirale ZDA. V vojni med Severnim Vietnamom in ZDA, ki je potekala od začetka šestdesetih let do leta 1973, je bil Laos uporabna kulisa, za katero so med drugim skrivoma prevažali tudi orožje. Zaradi »domino efekta« je prišlo tudi do množičnega ameriškega bombardiranja vzhodnega Laosa, v času, ko je Severni Vietnam prek vzhodnega Laosa prevažal orožje za spopade na jugu (Eliot in Bickerseth 1997; Ray s sodelavci 2007). Laos je postal najbolj bombardirana država na svetu (Ray s sodelavci 2007). Številne neeksplozirane mine in bombe še danes ogrožajo prebivalstvo (CIA World Factbook 2014). Kljub temu sta stranka Pathet Lao in Severni Vietnam postopoma prevzela vodilno vlogo. Leta 1975 so oblast v celoti prevzeli komunisti in Laos si je nadel polno ime Laoška ljudska demokratična republika (laoško Sathalanalat Paxathipatai Paxaxon Lao). 10 % prebivalcev, ki niso bili pripadniki komunistične stranke, je emigriralo v tujino, večinoma na Tajsko. V državi so ostali so le še redki politični nasprotniki, večinoma pripadniki gorskih plemen Hmong, ki so bili izpostavljeni zatiranju. Od osemdesetih let dalje se država trudi za omilitev strogega socialističnega režima in dovoljuje razvoj zasebnega sektorja ter tuje investicije. A vendar je njihov politični sistem še vedno precej oddaljen od demokracije, kot jo poznajo zahodne države, saj so vse niti v državi še vedno v rokah ene same, to je komunistične stranke. Glede na to, da je Laos eksistenčno v veliki meri odvisen od sosednjih

Kitajske in Vietnam s še strožjim komunističnim režimom, se še lep čas ne bo razvil v demokratično državo. Pri tem so v najslabšem položaju pripadniki ljudstva Hmong, katerih socialni položaj je čedalje slabši (Ray s sodelavci 2007). Zdaj državo vodi Laoška ljudska revolucionarna stranka. Njen predsednik je obenem predsednik države, parlament pa izvoli še predsednika vlade. Znotraj stranke prihaja do trenj med bolj konservativnimi starejšimi člani in mlajšimi, ki se zavzemajo za reforme, ki naj bi pospešile razvoj in zmanjšale stopnjo revščine v državi. Po mnenju zunanjih opazovalcev je posredi zagotovo tudi težnja po nadzoru in upravljanju državnih naravnih virov (Burke in Vaisutis 2007).

Demografski razvoj Vietnama in Laosa

VIETNAM.

V Vietnamu živi več kot 93 milijonov ljudi, s čimer se država uvršča na 15. mesto na svetu (CIA World Factbook 2014). Glede na rast števila prebivalcev se bo Vietnam kmalu uvrstil med prvo deseterico (Ray, Dragicevich in St Louis 2007). Naglo naraščanje števila prebivalcev je razvidno tudi iz primerjave sedanjega stanja s podatki popisa prebivalstva iz leta 1999, ko je v Vietnamu živelo 76,3 milijona ljudi (Census 1999 – Vietnam 2014).

Starostna struktura prebivalstva kaže prevlado mladega prebivalstva, saj je več kot 40 % ljudi mlajših od 24 let, povprečna starost pa je 29,2 leta. Pričakovana življenjska doba ob rojstvu je 72,9 leta. Kot je razvidno iz

Slika 4: Prevladujoča vera v Laosu je budizem. (foto: Kristina Šijanec).

Slika 5: Hošiminh ali Sajgon je najpomembnejše mesto na jugu Vietnama, po številu prebivalcev tudi največje mesto v državi (foto: Kristina Šijanec).

starostne piramide, ima Vietnam ugodno starostno sestavo (CIA World Factbook 2014). Državna demografska politika je v preteklosti spodbujala družine z več otroki, zdaj pa je država zaradi naglega naraščanja prebivalstva na urbanih območjih uveljavila politiko »dveh otrok« (Ray, Dragicevich in St Louis 2007).

Prebivalstvo v Vietnamu je še vedno večinsko podeželsko, vendar se uveljavlja čedalje bolj intenzivna urbanizacija, saj mladi, ki jih žene želja po boljšem zaslužku v mestnem okolju (ekonomski migranti), zapuščajo podeželje in opuščajo kmetijsko dejavnost (Ray, Dragicevich in St Louis 2007). Po podatkih popisa v letu

1999 je 23,7 % ljudi živelo v mestih in 76,3 % na podeželju (Census 1999 – Vietnam 2014). V Vietnamu torej v urbanem okolju v primerjavi s svetovnim povprečjem še vedno živi podpovprečen delež ljudi. Število prebivalcev najhitreje narašča v mestih Hošiminh (s predmestji ima že več kot 7,2 milijona prebivalcev), Hanoj (6,4 milijona prebivalcev), Haifong (1,7 milijona prebivalcev) in Da Nang (788.500 prebivalcev) (Ray s sodelavci 2012; Ray, Dragicevich in St Louis 2007).

Po podatkih popisa v letu 1999 se je za ateiste opredelilo kar 80,8 % prebivalcev, med verujočimi pa sta najvišja deleža budistov (9,3 %) in katoliča-

nov (6,7 %) (Census 1999 – Vietnam 2014; CIA World Factbook 2014). Po neuradnih podatkih naj bi se okrog 80 % prebivalcev razglašalo za pripadnike »trojne religije«, ki je nastala kot mešanica budizma, taoizma in konfucianizma. Precej višji naj bi bil tudi delež katoličanov – med 8 in 10 % (Ray s sodelavci 2012). Država za izobraževanje namenja 6,3 % BDP; delež pismenih je 93,4 % (CIA World Factbook 2014).

Etnično je 84 % prebivalcev vietnamskega porekla in 2 % kitajskega. V Vietnamu uradno beležijo 54 etničnih skupin, med katerimi imajo največ pripadnikov Vieti (85,7 %). Ena največjih manjšin so Kitajci, ki so

zelo pomemben deležnik v gospodarstvu, na jugu zlasti pri pridelavi riža, v bančništvu in trgovanju z nepremičninami, na severu pa v rudarstvu in prometu (CIA World Factbook 2014; Ray s sodelavci 2012).

LAOS

Za Laos je značilna ena najnižjih gostot prebivalstva v Aziji. V državi s 6,8 milijona prebivalci (CIA World Factbook 2014) trendi kažejo naraščanje prebivalstva, ki se je v zadnjih tridesetih letih podvojilo. Kar tretjina ljudi živi v mestih v dolini reke Mekong, od tega večina v glavnem mestu Vientiane in ostalih večjih mestih, kot so Luang Prabang, Savannakhet in Pakse. Druga tretjina jih živi v preostalih rečnih dolinah, preostala tretjina pa razpršeno v manjših krajih (Burke in Vaisutis 2007; Eliot in Bickersteth 1997). Povprečna starost prebivalcev je 22 let, kar kaže na zelo mlado starostno sestavo Laosa. Pričakovana starost ob rojstvu je 63,5 leta,

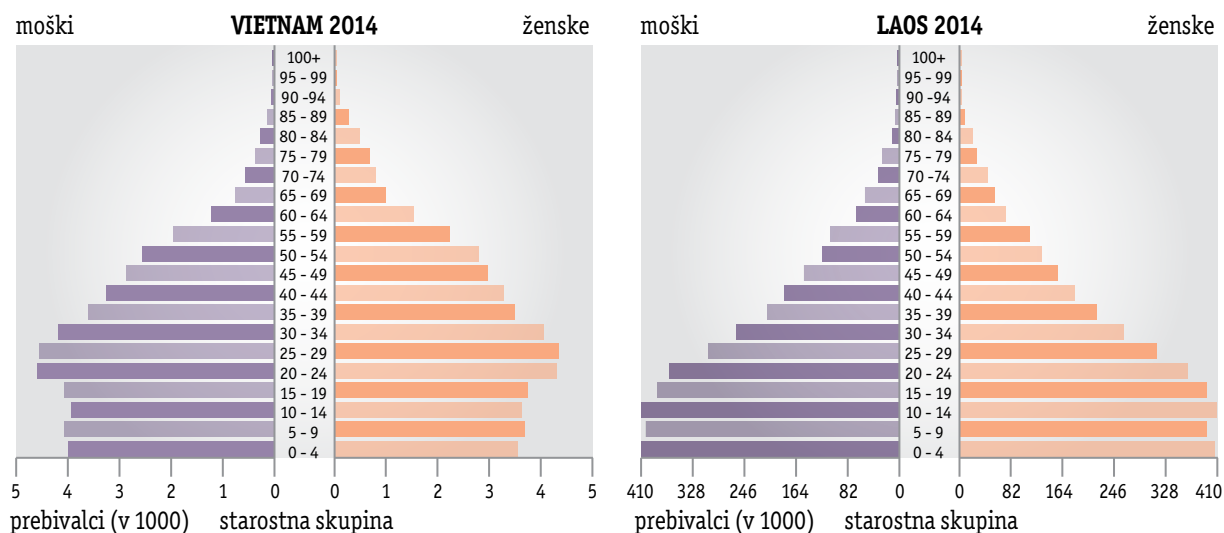
stopnja pismenosti je razmeroma nizka, le 72,7 % (CIA World Factbook 2014).

Precejšnji politični emigraciji navkljub, prebivalstvo Laosa naglo narašča. Izseljevanje se je začelo leta 1975, ko je oblast v državi prevzela komunistična stranka. Iz države se je izselil vsak deseti prebivalec, pri čemer sta bili najbolj izpostavljeni največji mesti Vientiane in Luang Prabang. Iz slednjega se je izselila kar četrtnina prebivalstva. Stanje se izboljšuje, saj je v zadnjih dveh desetletjih število priseljencev marsikje že večje kot število izseljencev. Med priseljenci prevladujejo Laošani, ki se vračajo v domovino ter Kitajci in Vietnamci. Med priseljenci z zahoda jih večina v Laos migrira zaradi prostovoljstva in pomoči v različnih organizacijah. Manjši del jih je zaposlenih v podjetjih v lasti tujcev, predvsem s področja rudarstva, pridobivanja nafte in vodne energije (Burke in Vaisutis 2007).

Verska sestava prebivalcev Laosa je izjemno raznolika, od budizma do animizma, vendar je vsem verstvom skupno, da se dobro vrača z dobrim in da uporaba jeze in drugih podobnih ekstremnih čustev prinaša vsesplošne negativne vplive. To se odraža tudi v značaju Laošanov (Ray s sodelavci 2012). Po podatkih popisa iz leta 2005 naj bi bilo 67 % prebivalcev pripadnikov budistične vere, 1,5 % pa katoliške (CIA World Factbook 2014). Laošani so že po naravi takšni, da se v življenju karseda izogibajo stresu. Držijo se načela, da se živi danes, zato je treba uživati, se zabavati in se čim manj ukvarjati s problemi. Kot »problem« nekateri posamezniki zaznavajo tudi delo, kar se nenazadnje odraža v manjših prihodkih družin (Ray s sodelavci 2012).

Izobrazbena struktura prebivalstva v Laosu ni na zavidljivi ravni, se pa v zadnjih letih izboljšuje, saj se v šolo vpiše 85 % otrok. Večina jih sicer

Slika 6: Starostna piramida prebivalstva v Vietnamu (levo) in Laosu (desno) (vir: CIA World Factbook).

Vir: CIA World Factbook, 2014

VIETNAM:LAOS (prebivalstvo)

- Število prebivalcev narašča v obeh državah.
- Vietnam ima bistveno večje število prebivalcev, pa tudi gostoto poselitve, ki je desetkrat večja od tiste v Laosu.
- Pričakovana življenjska doba je v Vietnamu 9,4 leta daljša kot v Laosu, kar kaže na boljše življenjske razmere v Vietnamu (CIA World Factbook 2014).
- V Vietnamu je pismenega 20 % več prebivalstva kot v Laosu.
- Za obe državi je značilna velika etnična pestrost.
- V obeh državah je nizka stopnja urbanizacije.
- Obe državi imata ugodno starostno sestavo, saj je povprečna starost prebivalstva v Vietnamu 29,2 leta, v Laosu pa samo okroglih 22 let (CIA World Factbook 2014).
- Z vidika verske pripadnosti je Laos bistveno bolj religiozna država, saj se dve tretjini prebivalcev opredeljuje za budiste. V Vietnamu je kar 80,8 % ateistov, med verniki pa je največ pripadnikov »trojne religije«, ki ima podlago v budizmu (CIA World Factbook 2014).

šolanje opusti še pred vstopom v srednjo šolo, saj ima za številne družine delo na kmetiji (predvsem na hribovitih območjih) prednost pred formalno izobrazbo. Vlada v izobraževanje vlaga 11,7 % razpoložljivih sredstev (Ray s sodelavci 2012).

Etnična sestava prebivalstva v Laosu je zelo pestra. Po ocenah je v državi kar 134 etničnih skupin, ki so tudi jezikovno izredno raznolike. Uradna državna evidenca beleži 49 različnih etničnih skupin. Največja med njimi je Lao Loum, ki ji pripada 60 % prebivalstva; njeni pripadniki poseljujejo nižinska območja. Njihova kultura, verovanje in način življenja so podobni tistim na Tajskem. Ostale manjšine so razdeljene po višinskih pasovih: pripadniki ljudstva Lao Thai, živijo v dolinah do nadmorske višine 400 m in predstavljajo od 10 do 20 % populacije; ljudstvo Lao Thoeng živi na srednje visokih gorskih pobočjih in predstavljajo od 20 do 30 % prebival-

stva; pripadniki ljudstva Lao Soung živijo v predelih z nadmorsko višino več kot 1000 m in predstavljajo od 10 do 20 % prebivalstva. Država je etnične skupine glede na jezikovno pripadnost razdelila v tri večje skupine: avstro-tajsko, avstro-azijsko in sino-tibetansko (Burke in Vaisutis 2007; Ray s sodelavci 2012).

Gospodarski razvoj Vietnoma in Laosa

VIETNAM

Gospodarski razvoj Vietnam ima pestro zgodovino tako z vidika gospodarskega modela kot tudi reform in strukture gospodarskih dejavnosti. Izjemna rast, ki je značilna za sodobno vietnamsko gospodarstvo, ni bila za beležena v nobenem od preteklih obdobjih. Še leta 1996 je bil letni BDP na prebivalca le 220 USD (Buckley 1996), zdaj je že 1820 USD, celoten državni nominalni BDP pa 170 milijard USD. Delež kmetijstva v BDP je

19,3 %, industrije 38,5 % in storitev 42,2 %. Delež kmetijstva se tako kot v večini drugih držav zmanjšuje. Še leta 2010 je dosegal 25 %, v letu 2014 pa se je že zmanjšal na manj kot 20 %. Nasprotno se povečuje delež industrije, v istem obdobju za 6 %. Glavni kmetijski pridelki so riž, kava, kavčuk, čaj, poper, soja, indijski oreščki in sladkorni trs, pomembno je tudi ribištvo (ribe in morski sadeži). Kmetijstvo še vedno zaposluje kar 48 % aktivnih prebivalcev. Med naravnimi viri, ki omogočajo razvoj gospodarstva v Vietnamu, so fosfati, premog, mangan, redki zemeljski elementi, boksit, kromat, les, vodna energija ter pod morskim dnom nafta in zemeljski plin (CIA World Factbook 2014). V industriji so najpomembnejši proizvodi vezani na predelavo hrane ter izdelavo oblačil, obutve, strojev, jekla, cementa, stekla, umetnih gnojil, predelavo nafte ter elektroniko (mobilni telefoni) rudarstvo in premogovništvo. Industrija zaposluje petino delovne sile. Rast industrijskega sektorja je okrog 5 % letno (CIA World Factbook 2014), tolikšna je bila tudi gospodarska rast v letu 2013, ko je bila zaradi svetovne recesije najnižja od leta 1999 (CIA World Factbook 2014; 2014 Index of ... 2014).

Leta 2005 je bil Vietnam celo drugi najhitreje rastoči azijski trg (za Kitajsko), z letno rastjo kar 8,4 % (Ray, Dragicevich in St Louis 2007). Vietnam se lahko pohvali tudi z izjemno nizko stopnjo brezposelnosti, ki po ocenah znaša le 1,3 %, s čimer se Vietnam v svetovnem merilu uvršča na 7. mesto. Pod pragom revščine naj bi živelo 11,3 % prebivalcev.

Izvoz se iz leta v leto povečuje; leta 2013 se je glede na predhodno leto povečal za več kot 12 %. Kljub preteklim konfliktom Vietnam največ izvaž pravih v Združene države (17,8 % od celotne vrednosti izvoza), sledijo Japonska (11,8 %), Kitajska (11,2 %), Južna Koreja (5,0 %) in Malezija (4,0 %). Glavni izvozni artikli so tekstilni in obutveni izdelki, elektronika, morska hrana, riž, kava, nafta in leseni izdelki. Z izvozom država letno zasluži 128,9 milijard USD (CIA World Factbook 2014).

Kot že omenjeno, gospodarski razvoj Vietnama ni vselej cvetel. Leta 1986 so pričeli izvajati gospodarsko reformo komunistične oblasti pod vodstvom Ho-ja, ki se je imenovala Doi Moi. Vseprisotna kolektivizacija je državo pripeljala na rob bankrota, Vietnam se je iz pomembne izvoznice riža spremenil v njegovo uvoznico. Glede na pogubno gospodarsko stanje je politična oblast pričela postopoma uvajati reformo prostega trga, kar je ponovno oživilo gospodarsko rast (Ray, Dragicevich in St Louis 2007). Prelomno je bilo tudi leto 1993, ko so ZDA prenehale blokirati mednarodna posojila Vietnamu (Buckley 1996). Država se je v Zvezo držav Jugovzhodne Azije (ASEAN – Association of Southeast Asian Nations) vključila leta 1995 (Ray s sodelavci 2007), leta 2006 pa tudi v Svetovno trgovinsko organizacijo (WTO – World Trade Organization) (Ray, Dragicevich in St Louis 2007).

Gospodarski sistem Vietnama navkljub komunistični oblasti postopoma postaja kapitalističen, pri čemer

Slika 7: Tržnica v Hošimihu (foto: Kristina Šijanec).

Na območjih večjih mest oziroma gospodarskih središč je v Vietnamu mogoče videti številne tovarniške stavbe, ki na zunaj najpogosteje niso opremljene z oznako podjetja, katerega proizvodnja poteka v sami notranjosti. Tovarne obratujejo cel dan, delavci se glede na izmeno med seboj razlikujejo po barvi delavskih uniform. Ob izmeni se iz tovarniških stavb zgrinjajo množice ljudi različnih starosti, ki jih do mesta prepelje večje število odprtih poltovornjakov, zavarovanih z železnim ogrodjem. Ob takem ravnanju z delavci je težko ostati ravnodušen, uslužbenci sami pa ne izražajo nezadovoljstva, saj jim prav delo v tovarnah tujih investitorjev omogoča preživetje.

Slika 8: Reka Mekong v Luang Prabangu (foto: Kristina Šijanec).

ima pomembno vlogo zasebni sektor, v zagonu pa je tudi gospodarska liberalizacija. Še vedno ni mogoče prezreti dejstva, da večino gospodarskih niti v državi vlečejo komunistični voditelji, ki imajo popolno oblast. V državni lasti je kar sto od dvestotih največjih podjetij v državi, država pa nadzoruje zlasti proizvodnjo olja, premoga, gum in cementa. Tako Vietnam zdaj doživlja gospodarsko eksplozijo (CIA World Factbook 2014, Ray s sodelavci 2012). Privablja številne tuje investitorje iz razvitejših držav, zlasti s področja modne in hi-tech industrije. Je tudi največji izvoznik riža na svetu, kar zagotavlja nadaljnji razvoj kmetijstva (Ray, Dragicevich in St Louis 2007).

Gospodarski razcvet povzroča čedalje večje obremenitve okolja, zlasti zavoljo pridobivanja lesa in požigalnštva, kar ima za posledico popolno izsekavanje gozdnih zemljišč in erozijo prsti. Zaradi čezmernega ribolova so ogrožena tudi vodna okolja (CIA World Factbook 2014).

LAOS

Gospodarstvo Laosa je trenutno v aktivni razvojni fazi. Azijsko gospodarsko krizo, ki se je razbohotila v poznih devetdesetih letih prejšnjega stoletja, je nasledila gospodarska rast, ki je v Laosu približno 8 % letno. Kljub temu je življenjska raven prebivalcev še vedno precej podpovprečna, saj po podatkih Svetovne banke kar 75 % prebivalcev na dan zasluži manj kot 2 USD, s čimer se Laos uvršča med slabše razvite države v vzhodni Aziji. Več kot tri četrtine prebivalcev se še vedno preživlja s kmetijstvom, predvsem s

Slika 9: Za prebivalce ob Mekongu je pomemben vir zaslužka ribolov (foto: Kristina Šijanec).

pridelavo riža (CIA World Factbook 2014; Eliot in Bickersteth 1997). BDP v letu 2013 je dosegel vrednost 10,1 milijarde USD oziroma 1485 USD na prebivalca. Delež kmetijstva v BDP je 24,8 %, industrije 32,0 %, storitev 37,5 %. Po ocenah kar 26 % prebivalcev živi pod pragom revščine, čeprav naj bi bila stopnja brezposelnosti po ocenah le 2,5 %. Glavni izvozni artikli so leseni izdelki, električna energija, kava, kositer, baker, zlato in manioka, njihovi glavni kupci pa so Tajska (34,0 %), Kitajska (21,5 %) in Vietnam (12,2 %). Z izvozom so v lanskem letu zaslužili 2,3 milijarde USD (CIA World Factbook 2014). Laos se je v Zvezo držav Jugovzhodne Azije vključil leta 1997, dve leti za Vietnamom (Ray s sodelavci 2007),

v Svetovno trgovinsko organizacijo pa leta 2012 (CIA World Factbook 2014).

Laos razpolaga z bogatimi naravnimi viri, kot so zlato, sadra, kositer, dragocene kamnine, premog in železo, vendar teh še ne izkoriščajo skladno zalogami. Še največji potencial se skriva v pridobivanju vodne energije, ki bo glede na razvojne projekte postala ena osrednjih izvoznih produktov države (CIA World Factbook 2014; Eliot in Bickersteth 1997). V zadnjih letih je z gospodarskega vidika čedalje pomembnejši turizem (Burke in Vaisutis 2007). Kot že zapisano, se Laošani zavzemajo za karseda umirjen način življenja, v katerem si prizadevajo uživati, zato zanje ni značilna pretirana

delavnost, kar se odraža v nizki storilnosti in slabem zaslužku (Ray s sodelavci 2012). Kmetijstvo še vedno zaposluje večino prebivalstva (75,1 %), glavni pridelek je z naskokom riž, v precej manjši meri pa koruza, tobak, kava in bombaž. Lega ob reki Mekong omogoča tudi razvoj ribištva (Babić 1971; CIA World Factbook 2014).

V zadnjih letih se izjemno razvijata pridobivanje vodne energije in rudarstvo, s tem pa bi Laos lahko v prihodnosti zmanjšal finančno odvisnost od tujih vlagateljev. Država dobro služi predvsem z rudniki zlata in bakra v Seponu ter hidroelektrarnami, kakršna je Nam Theun 2 (Burke in Vaisutis 2007). Izkoriščanje vodne energije pomeni veliko obremenitev za okolje,

saj zahteva izgradnjo številnih jezov, ki so (pre)velik poseg v prostor. Po ocenah naj bi z realizacijo načrtovanih projektov gradnje jezov Laos s prodajo energije Tajski letno zaslužil 2 milijardi USD, kar je enako vrednosti njegovega trenutnega letnega izvoza (Ray s sodelavci 2012).

Laos se zaradi prostranih gozdov ponša z veliko zalogo lesne biomase. Tako gozdovi kot tudi okolje nasploh so zaradi težje dostopnosti in skromnejše poselitve razmeroma dobro ohranjeni. Po ocenah gozdovi pokrivajo 85 % površja, 10 % jih je skoraj še prvinskih. Vse to Laosu daje status ene ekosistemske najbo-

lje ohranjenih držav v jugovzhodni Aziji, pa vendar se je treba zavedati tudi tovrstne relativnosti, saj je bil še pred sto leti delež primarnih gozdov kar 75 %. Zmanjševanje teh gozdov je posledica intenzivne sečnje in požigalništva. Sečnja je na nekaterih območjih, denimo v provinci Attapeu, povsem izkrčila gozdno vegetacijo in izkoreninila nekatere redke živalske vrste (Ray s sodelavci 2012), njena negativna posledica pa je tudi povečana erozija prsti (CIA World Factbook 2014). Zato si je državna politika zadala cilj povečanje pogozdovanja za 70 % do leta 2020, kot enega od ukrepov pa izvaja tudi preseljevanje plemen, ki se še vedno ukvarjajo s

požigalništvom, v nižje ležeče predele (Ray s sodelavci 2012).

Gospodarsko čedalje pomembnejši je turizem, ki po ocenah prinaša kar polovico prihodkov države. Leta 2008 so v Laosu našeli 1,3 milijona turistov (Ray s sodelavci 2012), kar je v primerjavi z letom 1990, ko jih je bilo le 14.400, in letom 1995, ko je njihovo število naraslo na 208.271, izjemno povečanje (Eliot in Bickersteth 1997). Obiskovalce privabljajo zlasti ohranjenost narave, avtentičnost kulture ter prvinskost podeželja. Ker turizem temelji na ohranjenem okolju, bo morala biti država še vnaprej dejavna v tej smeri (Ray s sodelavci 2012).

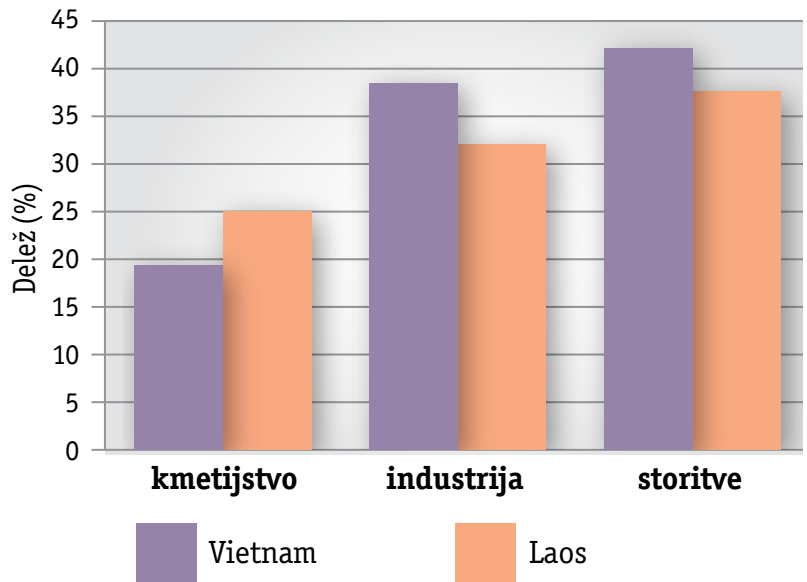
Slika 10: Tako za Vietnam kot Laos je značilna mlada starostna sestava prebivalstva (foto: Kristina Šijanec).

Laos je bil že v preteklosti (od leta 1800 dalje) in je še vedno precej odvisen od tuje finančne pomoči. Sprva so v državno infrastrukturo vlagali predvsem Francozi, v času vojne pa Združene države. V devetdesetih letih 20. stoletja, ko so pobudo za razvoj Laosa začele prevzemati zahodne države in Japonska, se je v pomoč Laosu vključila tudi Sovjetska zveza, v manjši meri tudi Vietnam. Laos potrebuje tujo finančno pomoč predvsem za izgradnjo osnovne prometne infrastrukture (ceste, mostovi) ter vzpostavitev omrežja šol in bolnišnic (Burke in Vaisutis 2007).

V zadnjih letih v Laos intenzivneje vlaga tudi Kitajska, kar sicer prinaša izboljšanje infrastrukture in dodaten gospodarski vzpon (gradnja jezov, urejanje nasadov), vendar se Kitajci ne ozirajo na varovanje okolja in tudi ne na lokalno prebivalstvo, ki ga v razvojne projekte ne vključujejo. Največji dobiček od tovrstnih projektov imajo praviloma kitajska podjetja. Vlagatelji iz zahodnih držav se precej bolj trudijo, da bi razvojne projekte izpeljali celostno, z vključevanjem Laoške vlade in z zavestjo, da morajo biti rešitve čim bolj prijazne tudi z vidika varovanja okolja. Razen tega Kitajska kot največji investitor s svojim strogim enostrankarskim političnim režimom ni ravno dober zgled za demokratičen razvoj Laosa (Burke in Vaisutis 2007).

Kot že omenjeno so v Laosu štiri glavne etnične skupine, za vsako od njih pa je značilen svojstven razvoj gospodarskih dejavnosti, ki je pogojen z naravnogeografskimi značil-

Slika 11: Delež kmetijstva, industrije in storitev v BDP Vietnama ter Laosa (vir: CIA World Factbook).

nostmi območja, na katerem živijo. Tako se pripadniki največje etnične skupine Lao Loum, ki poseljujejo rodovitne ravnice ob reki Mekong in njenih pritokih, preživljajo predvsem z gojenjem riža, saj so na poplavnih

zemljiščih razmere za njegovo rast idealne. Tudi pripadniki etnične skupine Lao Thai, ki živijo v višje ležečih dolinah, se prav tako preživljajo s pridelavo riža, pri čemer gojijo tako suhi ali gorski riž kot tistega, ki ga je

VIETNAM:LAOS (gospodarstvo)

- Vietnam je gospodarsko gledano bistveno bolj razvit, njegov letni BDP na prebivalca je v primerjavi z Laosom za petino večji (CIA World Factbook 2014).
- Življenjska raven prebivalcev Laosa je slabša, saj tam pod pragom revščine živi četrtnina prebivalstva, v Vietnamu le desetina (CIA World Factbook 2014).
- V obeh državah so za razvoj gospodarstva zelo pomembni naravni viri.
- V obeh državah so glavni izvozni artikli riž in lesni proizvodi.
- Značilna je velika odvisnost gospodarstva Laosa od tujih vlagateljev.
- Značilen je velik pomen kmetijstva, ki zaposluje polovico Vietnamcev in kar tri četrtine Laošanov; kljub temu v Laosu trajni nasadi zavzemajo le 0,4 % površja, medtem ko v Vietnamu 11,2 % (CIA World Factbook 2014).
- V obeh državah je turizem v porastu.
- V obeh državah je čedalje večje obremenjevanje okolja zaradi razvijajočih se gospodarskih dejavnosti, predvsem lesarstva, pridobivanja vodne energije in ribolova.

treba namakati. Pripadniki skupine Lao Thoeng živijo na srednjevisokih gorskih pobočjih v severnem in južnem delu države, imajo precej nižjo življenjsko raven kot ostale skupine in se večinoma preživljajo kot delavci etnične skupine Lao Soung. Njeni pripadniki poseljujejo ozemlje na najvišji nadmorski višini, na območje Laosa pa so se iz Mjanmara, Tibeta in južne Kitajske priselili šele v zadnjih 150-tih letih. Največji etnični skupini znotraj ljudstva Lao Soung sta Hmong in Mien. Pripadniki obeh se preživljajo večinoma s kmetijstvom (pridelava suhega riža, koruze in kave ter tradicionalna vzreja goveda, vodnih bivolov, prašičev in perutnine). Ker so se v preteklosti oboji aktivno ukvarjali s pridelavo opija, je restriktivna državna politika izredno poslabšala njihov ekonomski položaj (Burke in Vaisutis 2007).

Gospodarstvo v Laosu ima tudi zelo negativne plati, saj je bila država po ocenah do uveljavitve protiopijskega programa leta 2001 vodilna proizvajalka te droge na svetu. Njen končni trg so bile zahodne države. Ponekod

na goratih območjih severnega Laosa nekatera plemena še vedno gojijo opij, namenjen zdravljenju bolnikov in lažšanju njihovih bolečin. Po državnih posegih se je proizvodnja opija sprva močno zmanjšala, vendar naj bi ameriška obveščevalna služba CIA na podlagi satelitskih posnetkov iz leta 2008 razbrala, da je območje proizvodnje opija ponovno poraslo za 78 %. Poleg opija je na laoškem trgu prisoten tudi narkotik metamfetamin, katerega proizvodnja in distribucija na tuje trge je zaradi koruptivnih uradnikov v Laosu v preteklosti potekala dokaj nemoteno. V državi naj bi bilo tudi pet tovarn za proizvodnjo amfetamina (Ray s sodelavci 2012).

Sklep

Glede na trenutna demografska trenda je mogoče sklepati, da se bo tako v Vietnamu kot Laosu število prebivalcev še vnaprej povečevalo, pri čemer bo ugodna, mlada starostna sestava lahko pripomogla h gospodarskemu razvoju. Seveda ob predpostavki, da bosta državi vlagali tudi v izobraževanje prebivalstva in ga ozaveščali o nujnosti varovanja okolja. Njun največji razvojni

potencial so namreč prav naravni viri, s katerimi bi bilo treba v prihodnosti ravnati precej bolj trajnostno. Ohranjeno okolje namreč privablja turiste, ki ima čedalje pomembnejšo vlogo v gospodarstvu obeh držav. Pestra etnična sestava prebivalstva je prav tako pomemben dejavnik, ki govori v prid razvoju turistične dejavnosti. Večina prebivalcev se sicer še vedno ukvarja s kmetijstvom, katerega delež v BDP se opazno zmanjšuje, zato je ljudi treba seznanjati tudi z dolgotrajnimi negativnimi posledicami požigalnštva, ki je ponekod še vedno pomembno zastopano. Laos se bo moral v prihodnje bolj dejavno zavzemati za samostojen zagon gospodarstva, saj je to za zdaj v prevladujoči meri odvisno od tujih vlagateljev. Tako za Vietnam kot Laos je značilna hitra gospodarska rast (za več kot 5 % letno), državi pa se bosta morali v večji meri zavzemati, da bodo pozitivnih posledic gospodarske rasti deležni vsi prebivalci. Upravljanje gospodarstva in naravnih virov je zaradi enostrankarske politične ureditve v obeh državah podvrženo različnim vplivom, v Laosu pa kar četrtina ljudi životari pod pragom revščine.

Viri in literatura

1. Babić, B. S. 1971: Laos, Kambodža, Tajland. Institut za mednarodno politiko i privredu. Beograd.
2. Buckley, M. 1996: Vietnam, Cambodia, and Laos Handbook. Moon Publications. Chico.
3. Burke, A., Vaisutis, J. 2007: Laos. Lonely Planet Publications.
4. Census 1999 – Vietnam. 2014.
Medmrežje: <http://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=503&ItemID=1841> (28. 3. 2014).
5. CIA World Factbook. 2014.
Medmrežje: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/> (31. 3. 2014).
6. Eliot, J., Bickersteth, J. 1997: Laos Handbook. Footprint Handbooks Limited. Bath.
7. Ray, N., Bewer, T., Burke, A., Huhti, T., Seng, S. 2007: Vietnam, Cambodia, Laos & the Greater Mekong. Lonely Planet Publications.
8. Ray, N., Bloom, G., Bush, A., Stewart, I., Waters, R. 2012: Vietnam, Cambodia, Laos & Northern Thailand. Lonely Planet Publications.
9. Ray, N., Dragicevich, P., St Louis, R. 2007: Vietnam. Lonely Planet Publications.
10. 2014 Index of Economic Freedom. 2014.
Medmrežje: <http://www.heritage.org/index/country/vietnam> (1. 4. 2014).